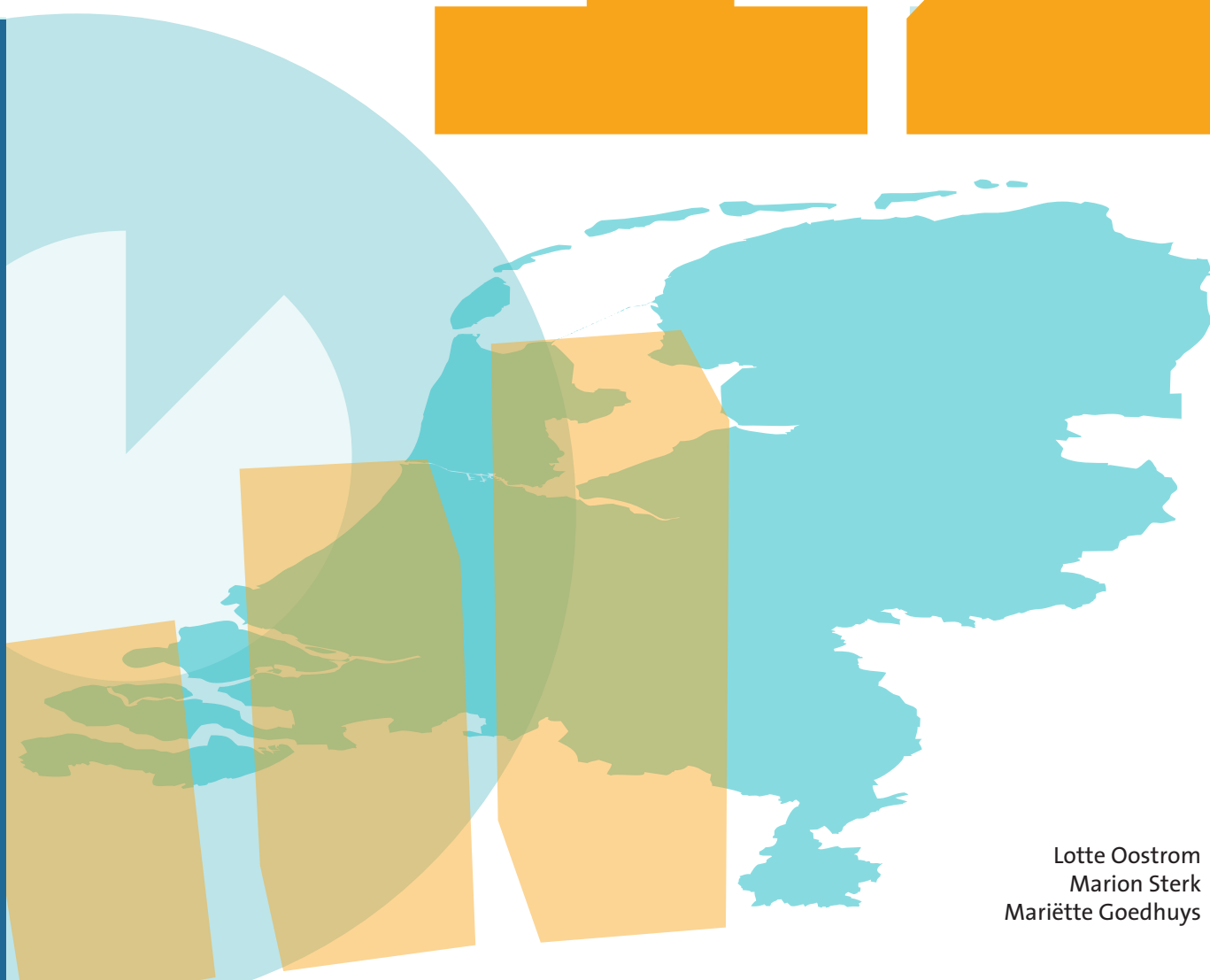

Rapport monitoring kinderalimentatie

12

Lotte Oostrom
Marion Sterk
Mariëtte Goedhuys

Verklaring van tekens

.	gegevens ontbreken
*	voorlopig cijfer
**	nader voorlopig cijfer
x	geheim
–	nihil
–	(indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2011–2012	2011 tot en met 2012
2011/2012	het gemiddelde over de jaren 2011 tot en met 2012
2011/'12	oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2011 en eindigend in 2012
2009/'10– 2011/'12	oogstjaar, boekjaar enz., 2009/'10 tot en met 2011/'12

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress
Centraal Bureau voor de Statistiek
Grafimedia

Omslag
Teldesign, Rotterdam

Inlichtingen
Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier:
www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen
E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet
www.cbs.nl

ISSN: 1877-3028

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Den Haag/Heerlen, 2012.
Verveelvoudiging is toegestaan,
mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud rapport

Inhoud	3
Samenvatting	5
1. Inleiding	7
1.1 Aanleiding en doel van het onderzoek	7
1.2 Opzet van het onderzoek	7
1.3 Indeling van het rapport	8
1.4 Inhoud van de tabellenset	8
2. Resultaten	10
2.1 Inleiding	10
2.2 Kinderalimentatie	10
2.3 Recent gescheiden alleenstaande ouders met kinderen tot 21 jaar	15
3. Beschrijving van het onderzoek	20
3.1 Populatie	20
3.2 Onderzoeksmethode	20
3.3 Bronnen	24
3.4 Kwaliteit van de uitkomsten	25
3.5 Opmerkingen bij de tabellen	25
4. Begrippen en afkortingen	26
4.1 Begrippen	26
4.2 Afkortingen	26
Tabellenoverzicht	31
Centrum voor Beleidsstatistiek	37
Bijlage 1 Uitwerking onderzoeksvragen Startnotitie SZW	38

Samenvatting

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft het Centrum voor Beleidsstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS-CvB) gevraagd om met behulp van de data van het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen (LBIO) de effecten van de wijziging van de kinderalimentatienormen te onderzoeken. De (hoofd)onderzoeksvraag van het ministerie van SZW hierbij is:

- Heeft de herziening van de kinderalimentatienormen geleid tot het vaker en hoger opleggen van kinderalimentatieplichten?

In dit onderzoek is deze onderzoeksvraag met behulp van de uitkomsten zo goed mogelijk beantwoord. Met de beschikbare gegevens van het LBIO en het CBS kunnen geen oorzaak-gevolg relaties gelegd worden. Daarnaast kunnen de gebruikte gegevens niet gegeneraliseerd worden naar de totale populatie kinderalimentatiegerechtigden. Hierdoor is het niet mogelijk om volledig antwoord te geven op de onderzoeksvraag.

Per 1 juli 2009 zijn de alimentatienormen voor kinderalimentatie herzien, waardoor naar verwachting vaker en hogere kinderalimentatieplichten worden opgelegd. In de periode 2009-2011 nam het aantal kinderalimentatiezaken bij het LBIO toe waarbij alleen bemiddeling (door middel van onder andere een bemiddelingsbrief) al voldoende was. In 2009 waren er bijna 2 900 van dergelijke zaken, in 2010 lag het aantal op ruim 3 300 en in 2011 boven de 4 000. Het aantal zaken waarbij het LBIO de inning uitvoerde, nam in deze periode iets af. In 2009 waren er ruim 3 700 zaken waarbij het LBIO startte met innen, in 2010 waren dat er iets minder dan 3 700 zaken en in 2011 ongeveer 3 300. Ruim 15 procent van de personen voor wie het LBIO de inning uitvoert heeft een bijstandsuitkering. Alimentatiegerechtigden voor wie het LBIO alleen heeft bemiddeld, hebben met bijna 9 procent minder vaak een bijstandsuitkering.

Uit dit onderzoek blijkt dat vanaf 2009 het LBIO inderdaad vaker wordt ingeschakeld bij kinderalimentatie. Een bemiddelingsbrief is dan voor een groot aantal zaken al voldoende. We weten alleen dat het LBIO vaker wordt ingeschakeld, maar niet of er ook vaker kinderalimentatieplichten door de rechter worden opgelegd. Gegevens daarover ontbreken. Alleen zaken waarbij de betalingsplichtige verzuimt te betalen, komen bij het LBIO terecht. Het bedrag aan kinderalimentatie is tussen 2009 en 2011 toegenomen, dit ligt ongeveer gelijk aan het indexeringspercentage. Naast het indexeringspercentage kunnen er ook nog andere factoren (zoals de economische crisis) een invloed hebben op de hoogte van de kinderalimentatieplicht. Voor deze factoren kon niet gecorrigeerd worden in dit onderzoek. Deze cijfers bieden ten aanzien van de LBIO-populatie voor wie het LBIO de inning uitvoert, geen antwoord op de vraag of de herziening van de kinderalimentatienormen heeft geleid tot het opleggen van hogere kinderalimentatieplichten.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel van het onderzoek

Per 1 juli 2009 zijn de alimentatienormen voor kinderalimentatie herzien, waardoor naar verwachting vaker en hogere kinderalimentatieplichten worden opgelegd.

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) toegezegd dat gemonitord wordt of de herziene kinderalimentatienormen die rechters in de praktijk hanteren leiden tot oplegging van meer en hogere kinderalimentatieplichten. Het ministerie van SZW heeft het Centrum voor Beleidsstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS-CvB) gevraagd om het effect van deze maatregel te onderzoeken. De (hoofd)onderzoeksvraag van het ministerie van SZW hierbij is:

- Heeft de herziening van de kinderalimentatienormen geleid tot het vaker en hoger opleggen van kinderalimentatieplichten?

Alimentatiegerechtigden hebben voor de inning van kinderalimentatie de mogelijkheid een beroep te doen op het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen (LBIO). Het LBIO is een overheidsinstelling die in opdracht van de Minister van Veiligheid en Justitie wettelijke taken verricht op het gebied van de inning van onderhoudsbijdragen.

In een vooronderzoek is de bruikbaarheid van de data van het LBIO bekeken voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag. Naar aanleiding van dit vooronderzoek heeft het CBS-CvB vastgesteld op welke manier de onderzoeksvraag van het ministerie van SZW beantwoord kan worden. In bijlage 1 is dat per (sub)onderzoeksvraag verder uitgelegd. Dit rapport beschrijft de belangrijkste uitkomsten van de analyses die het CBS-CvB heeft gedaan op de data van het LBIO en geeft per (sub)onderzoeksvraag aan op welke manier deze wel of niet beantwoord kan worden aan de hand van deze uitkomsten.

1.2 Opzet van het onderzoek

De basis van dit onderzoek zijn de onderzoeksbestanden van het LBIO met de persoonszaak- en inningsgegevens van de alimentatiegerechtigden voor wie het LBIO de kinderalimentatie int. Daarnaast hebben we ook een onderzoeksbestand van het LBIO ontvangen met de persoonsgegevens van de zaken waarvoor het LBIO alleen bemiddeld heeft. In dit onderzoek zijn koppelingen van deze LBIO-bestanden op persoonsniveau met de registratie van bijstandsuitkeringen en demografische gegevens uit het Sociaal Statistisch Bestand (SSB-componenten) gelegd. Op basis van een uitgebreid onderzoeksbestand met informatie over persoonskenmerken en bijstandsuitkeringen is een tabellenset samengesteld met de gewenste gegevens voor het onderzoek.

Daarnaast is een referentiepopulatie vastgesteld met behulp van demografische gegevens uit het SSB. De referentiepopulatie bestaat uit alleenstaande ouders met thuiswonende kinderen jonger dan 21 jaar op 1 januari van het verslagjaar (2005-2011), die het jaar daarvoor gescheiden zijn.

Er zijn twee kanttekeningen bij dit onderzoek. Ten eerste betreft dit het ontbreken van een beschrijving van oorzaak-gevolg relaties in dit rapport en ten tweede het feit dat we niet kunnen generaliseren. Hieronder volgt een nadere uitleg.

Oorzaak-gevolg relaties

Alle analyses die in dit onderzoek zijn gedaan zijn puur beschrijvend van aard. In dit rapport worden daarom geen uitspraken gedaan over oorzaak-gevolg relaties. De belangrijkste reden hiervoor is dat we in de analyses niet kunnen controleren voor factoren, zoals onder andere de conjunctuur, de ontwikkeling van het aantal echtscheidingen en de werkwijze van het LBIO. Omdat er niet gecontroleerd kan worden voor deze factoren en de beschikbare data beperkingen hebben, doet het CBS geen uitspraken over de vraag of de maatregel succesvol is geweest.

Generaliseren

De basis voor dit onderzoek zijn bestanden die het CBS heeft gekregen van het LBIO. Lang niet alle kinderalimentatiezaken komen bij het LBIO terecht. Het uitgangspunt is dat de betaling onderling door de ex-partners wordt geregeld. Indien dit niet gebeurt, heeft een alimentatiegerechtigde onder andere de mogelijkheid het LBIO in te schakelen. De uitkomsten van dit onderzoek zijn gebaseerd op de populatie kinderalimentatiezaken die bij het LBIO terecht komen. Dit is waarschijnlijk geen representatieve afspiegeling van alle kinderalimentatiezaken in Nederland. Het CBS beschikt niet over alle gegevens met betrekking tot opgelegde alimentatieplichten van alle rechtbanken in Nederland, alleen over gegevens met betrekking tot de zaken die bij het LBIO terecht komen. Het CBS kan daarom alleen uitspraken doen over de LBIO-populatie en niet generaliseren naar alle kinderalimentatiezaken in Nederland.

1.3 Indeling van het rapport

In hoofdstuk 2 zullen we de resultaten van het onderzoek omschrijven. Indien een (sub)onderzoeksvraag maar gedeeltelijk of helemaal niet beantwoord kan worden met de beschikbare data geven we aan wat de reden daarvoor is.

In hoofdstuk 3 wordt de gebruikte onderzoeksmethode in detail beschreven. We geven toelichting op de gehanteerde definities, de manier waarop de populaties zijn afgebakend en we geven informatie over de bronnen die gebruikt zijn om de onderzoeksbestanden samen te stellen. Ook worden enkele bijzonderheden opgemerkt in de onderzoeksopzet die relevant zijn voor de kwaliteit van de uitkomsten.

In hoofdstuk 4 worden de begrippen en afkortingen toegelicht. Aan het einde van het rapport volgt een tabellenset met alle resultaten.

1.4 Inhoud van de tabellenset

Aan het eind van het rapport is de tabellenset opgenomen. Daarbij wordt in de tabellen naar verschillende peilmomenten gekeken. Tabel 1a is opgesplitst naar het jaar waarop de bemiddeling door het LBIO is afgehandeld. Tabel 1b gaat over het jaar van de start van de inning door het LBIO. Tabel 1c kijkt naar het moment van de rechterlijke beschikking. Tabel 1a geeft het aantal opgelegde kinderalimentatieplichten waarvoor bemiddeling van het LBIO voldoende was, naar wel of geen bijstandsuitkering van de

alimentatiegerechtigden voor de jaren 2005 tot en met 2011. In tabel 1b is het aantal opgelegde kinderalimentatieplichten waarvoor het LBIO is ingeschakeld weergegeven en waarvoor het LBIO ook daadwerkelijk de inning uitvoert. Ook in deze tabel wordt de populatie van alimentatiegerechtigden uitgesplitst naar wel of geen bijstandsuitkering in de jaren 2005 tot en met 2011. De bedragen in tabel 1c beschrijven het gemiddelde maandbedrag opgelegde kinderalimentatie per kind, het totale maandbedrag opgelegde kinderalimentatieplicht per zaak en het totale maandbedrag opgelegde kinderalimentatieplicht per verslagjaar. De aangescherpte normen voor kinderalimentatie gelden vanaf 2009. In de tabel zijn daarom cijfers vóór en na deze maatregel opgenomen. Als laatste volgt tabel 2, waarin het aantal recent gescheiden alleenstaande ouders met thuiswonende kinderen jonger dan 21 jaar op 1 januari 2005 tot en met 1 januari 2011 is opgenomen, naar wel of geen bijstandsuitkering.

2. Resultaten

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste uitkomsten van dit onderzoek besproken. Deze uitkomsten dienen als input voor de monitoring van de effecten van de herziening van de kinderalimentatienormen. Het ministerie van SZW had voorafgaand aan dit project een duidelijke hoofdonderzoeksvraag en subvragen opgesteld. De wens was dat al deze vragen beantwoord konden worden met behulp van de uitkomsten van dit onderzoek. Met de beschikbare gegevens van het LBIO en het CBS was dat echter niet volledig mogelijk. In overleg is vervolgens besloten dat in dit rapport de onderzoeksvragen voor zover mogelijk worden beantwoord. Wanneer dat niet mogelijk is, geven we aan waarom dat niet kan.

Eerst bespreken we de vraag of door de herziening van de kinderalimentatienormen vaker en hogere kinderalimentatieplichten worden opgelegd (paragraaf 2.2). Daarna bekijken we de belangrijkste uitkomsten met betrekking tot de populatie alleenstaande ouders, die het afgelopen jaar gescheiden zijn, met kinderen onder de 21 jaar. Deze referentiepopulatie is vastgesteld om de uitkomsten over en kinderalimentatiezaken van het LBIO mee te kunnen vergelijken (paragraaf 2.3).

2.2 Kinderalimentatie

Per 1 juli 2009 zijn de alimentatienormen voor kinderalimentatie herzien. Door de werkgroep Alimentatienormen is toen het nieuwe Tremarapport gepubliceerd. Aan de hand van de richtlijnen in het Tremarapport wordt door de rechter de kinder- en partneralimentatie vastgesteld. De belangrijkste wijziging bestaat uit een aangescherpte wijze van berekening voor de vaststelling van de kinderalimentatie. Er worden minder lasten aan de kant van de onderhoudsplichtige (meestal de vader) meegerekend voor het bepalen van de draagkracht. Daarnaast wordt altijd de bijstandsnorm voor een alleenstaande toegepast in geval er kinderalimentatie moet worden berekend, dus ook als de vader met een nieuwe partner samenwoont. Naar verwachting worden hierdoor vaker en hogere kinderalimentatieplichten opgelegd. In het kader van de monitoring van deze herziening heeft het ministerie van SZW een aantal onderzoeksvragen opgesteld. Deze zijn terug te vinden in kader 1. De vragen zullen in deze paragraaf zo goed mogelijk worden beantwoord.

Kader 1 Onderzoeksvragen kinderalimentatie

1. Heeft de herziening van de kinderalimentatienormen geleid tot het vaker en hoger opleggen van kinderalimentatieplichten?

Daaruit volgen de onderstaande subvragen:

- A. Hoe vaak maken alimentatiegerechtigden gebruik van de mogelijkheid van inschakeling van het LBIO voor kinderalimentatie in de periode van 1 januari 2009 tot 31 december 2011?
- B. Wat is het gemiddelde maandbedrag aan opeisbare kinderalimentatie (dus exclusief eventuele partneralimentatie) voor kinderalimentatie in deze periode?
- C. Antwoorden op bovenstaande vragen A en B dienen verbijzonderd te worden naar de bijstandspopulatie.
- D. Antwoorden op bovenstaande vragen A tot en met C dienen verbijzonderd te worden naar eventuele samenloop met partneralimentatie.

Eerst bemiddelen dan innen

Als mensen bij het LBIO terecht komen vanwege een achterstand bij de betaling van kinderalimentatie dan zal het LBIO eerst gaan bemiddelen. Er wordt dan een bemiddelingsbrief opgesteld aan de ex-partner met het verzoek de betaling van de kinderalimentatie te starten. Daarnaast wordt er actief gebeld met beide partijen en vaak nog nader gecorrespondeerd en uitleg gegeven. Pas als na bemiddeling door het LBIO de betaling nog niet op gang is gekomen, zal het LBIO maatregelen nemen om over te gaan tot het innen van de alimentatie. Na inschakeling van het LBIO duurt het daarom vaak gemiddeld twee maanden, voordat tot daadwerkelijke inning wordt overgegaan. Het CBS heeft in februari 2012 een aantal bestanden van het LBIO gekregen betreffende zaken die in de periode januari 2005 tot februari 2012 bij het LBIO in behandeling zijn genomen. Voor een aantal van deze zaken zal het LBIO in de (nabije) toekomst overgaan tot de volgende fase, namelijk tot inning van de alimentatie. Dan pas worden deze zaken geteld bij 'zaken waarbij LBIO inning uitvoert', maar dat kan pas in 2012 zijn.

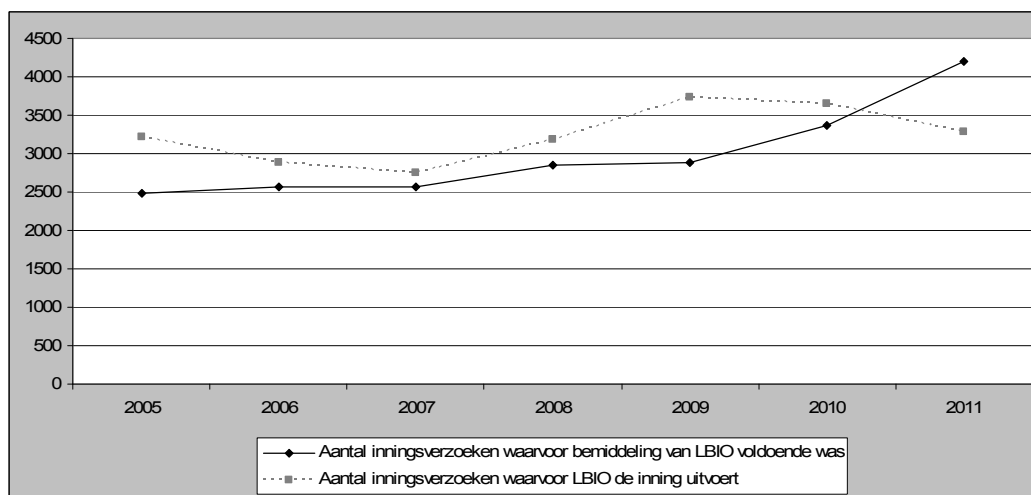
Steeds meer bemiddelingszaken bij het LBIO

In de periode 2009-2011 nam het aantal kinderalimentatiezaken toe waarbij alleen een bemiddelingsbrief al voldoende was. In 2009 waren er bijna 2 900 van dergelijke zaken, in 2010 lag het aantal op ruim 3 300 en in 2011 boven de 4 000 (zie figuur 1). Het aantal zaken waarbij het LBIO de inningen uitvoerde, nam in deze periode iets af. In 2009 waren er ruim 3 700 zaken waarbij het LBIO startte met innen, in 2010 waren dat er iets minder dan 3 700 zaken en in 2011 3 300 zaken¹. Subvraag A is hiermee beantwoord.

¹ De aantallen in dit onderzoek betreffen de LBIO-zaken die geschikt zijn voor statistisch onderzoek (zie hoofdstuk 3 voor meer informatie). Deze aantallen kunnen daarom afwijken van het aantal zaken dat het LBIO in haar systeem registreert.

De toename van het aantal zaken met een bemiddelingsbrief en de kleine afname van het aantal inningszaken in 2011 heeft onder meer te maken met het feit dat na het sturen van de bemiddelingsbrief naar de alimentatieplichtige het even duurt voordat het LBIO start met innen.

Figuur 1 Aantal kinderalimentatiezaken waarvoor LBIO bemiddelt en aantal kinderalimentatiezaken waarvoor LBIO de inning uitvoert, 2005-2011¹⁾

1) Voor bemiddelingen uitgesplitst naar jaar afhandeling van de bemiddeling. Voor inningen uitgesplitst naar jaar start van de inning.

Gemiddeld kinderalimentatiebedrag neemt toe

In de periode 2009-2011 is het gemiddelde door de rechter opgelegde maandbedrag per kind aan kinderalimentatie toegenomen met ongeveer 5 procent, van 225 euro in 2009 tot 240 euro in 2011 (staat 1). In 98 tot 99 procent van de gevallen is het de moeder die het LBIO om hulp vraagt en kinderalimentatie ontvangt. Kinderalimentatie stijgt jaarlijks met een indexeringspercentage dat door de Minister van Veiligheid en Justitie wordt vastgesteld. In 2010 was het indexeringspercentage 2,3 procent en in 2011 0,9 procent. Uitgaande van deze percentages zou het gemiddelde alimentatiebedrag in 2011 rond 232 euro moeten liggen. Het gemiddelde maandbedrag is 240 euro, dat ligt dus rond het maandbedrag dat op basis van de indexering zou zijn te verwachten. Naast het indexeringspercentage kunnen er ook nog andere factoren (zoals de economische crisis) een invloed hebben op de hoogte van kinderalimentatieplicht. Voor deze factoren kon niet worden gecorrigeerd in dit onderzoek. Hiermee is ook subvraag B beantwoord. Deze cijfers bieden ten aanzien van de LBIO-populatie voor wie het LBIO de inning uitvoert, geen antwoord op de vraag of de herziening van de kinderalimentatienormen heeft geleid tot het opleggen van hogere kinderalimentatieplichten.

Staat 1 Gemiddeld maandbedrag per kind en per zaak¹⁾ en totaalmaandbedrag van de opgelegde kinderalimentatieplichten waarvoor het LBIO de inning uitvoert uitgesplitst naar jaar van rechterlijke beschikking, 2005-2011

	Totaal	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>euro</i>							
Gemiddeld maandbedrag per kind van de opgelegde kinderalimentatieplicht waarvoor LBIO inning uitvoert	215	205	205	210	215	225	230	240
w.o. gemiddeld maandbedrag per kind van de opgelegde kinderalimentatieplicht voor alimentatiegerechtigden met een bijstandsuitkering ²⁾	190	180	185	185	200	195	205	210
Gemiddeld maandbedrag per zaak van de opgelegde kinderalimentatieplicht waarvoor LBIO inning uitvoert	335	315	310	325	340	345	350	370
w.o. gemiddeld maandbedrag per zaak van de opgelegde kinderalimentatieplicht voor alimentatiegerechtigden met een bijstandsuitkering ²⁾	295	275	270	280	300	310	320	325
Totaal maandbedrag van de opgelegde kinderalimentatieplicht waarvoor LBIO inning uitvoert	4 842 570	763 385	681 315	741 225	828 920	747 965	625 805	453 955
w.o. totaal maandbedrag van de opgelegde kinderalimentatieplicht voor alimentatiegerechtigden met een bijstandsuitkering ²⁾	846 785	151 815	116 635	117 010	134 725	111 080	122 830	92 695

1) Kinderalimentatieplicht wordt vastgesteld per kind. Omdat er per zaak meerdere kinderen kunnen voorkomen is zowel het gemiddeld maandbedrag kinderalimentatieplicht per zaak als per kind opgenomen.

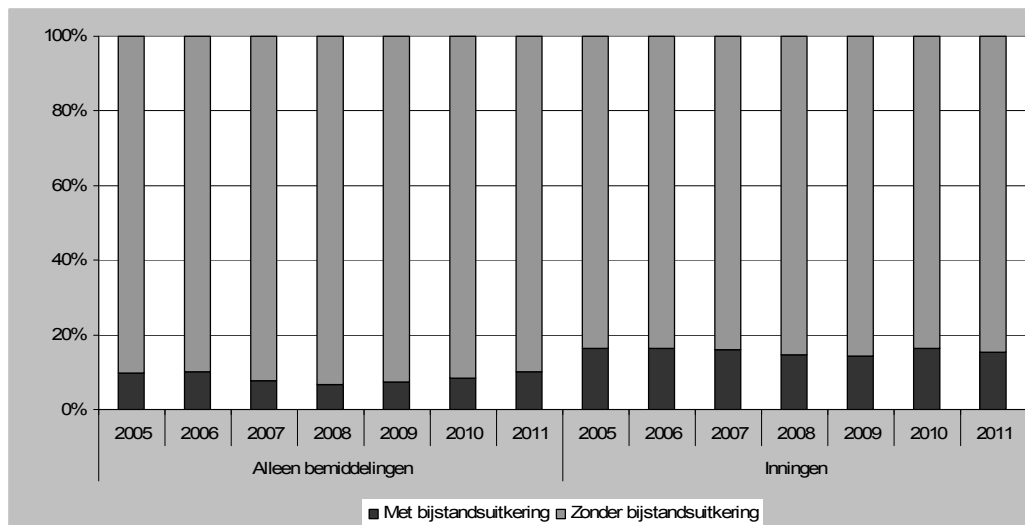
2) Persoon heeft een bijstandsuitkering in maand van uitspraak door de rechter (of een maand voor of na de uitspraak).

15 procent kinderalimentatiegerechtigden ontvangt een bijstandsuitkering

In 2011 heeft ruim 15 procent van de personen voor wie het LBIO de inning van kinderalimentatie uitvoert een bijstandsuitkering. Tussen 2005 en 2009 nam het percentage alimentatiegerechtigden met bijstand iets af, van 16,5 procent in 2005 tot 14,4 procent in 2009. Daarna nam het percentage juist weer toe. Ook voor de totale bijstandspopulatie is deze ontwikkeling waarneembaar; de toename in recente jaren is voornamelijk het gevolg van recente conjuncturele ontwikkelingen (zie kader 2).

Alimentatiegerechtigden voor wie het LBIO alleen heeft bemiddeld, hebben minder vaak een bijstandsuitkering. Dat percentage ligt tussen de 7 en 10 procent per jaar, van 10 procent in 2005, 7 procent in 2008 tot 10 procent in 2011 (zie figuur 2). Dit is mogelijk als volgt te verklaren. Zaken waarbij het LBIO tot inning overgaat, zullen waarschijnlijk vaker voorkomen bij partners die voor de scheiding ook al de eindjes aan elkaar moesten knopen. Het betalen van kinderalimentatie is voor de betalingsplichtige uit financieel oogpunt vaak een probleem. De rechter houdt bij het vaststellen van de kinderalimentatieplicht wel altijd rekening met de draagkracht van de betalingsplichtige: geen draagkracht betekent geen alimentatieplicht. Voor de ontvangstgerechtigde betekent een scheiding dat er vaker een bijstandsuitkering aangevraagd moet worden. Dit soort gevallen zal minder vaak voorkomen bij zaken waarbij bemiddeling voldoende is, vandaar dat we daar een lager percentage alimentatiegerechtigden met een bijstandsuitkering waarnemen. Deze verklaring blijft echter een veronderstelling, dit is niet onderzocht.

Figuur 2 Aantal kinderalimentatiezaken waarvoor LBIO bemiddeld heeft en aantal kinderalimentatiezaken waarvoor LBIO int naar wel of geen bijstandsuitkering, 2005-2011¹⁾

1) Voor bemiddelingen is het ontvangen van een bijstandsuitkering bepaald in maand van afhandeling door het LBIO (of een maand vóór of na de afhandeling). Voor inningen is het ontvangen van een bijstandsuitkering bepaald in maand van start inning door het LBIO (of een maand vóór of na de start).

Het gemiddelde maandbedrag aan kinderalimentatie per kind ligt voor alimentatiegerechtigden met een bijstandsuitkering lager dan voor het totaal aantal alimentatiegerechtigden (zie staat 1). In 2011 was het gemiddelde alimentatiebedrag voor bijstandsgerechtigden 210 euro, dat is 13 procent minder dan het gemiddelde alimentatiebedrag voor alle alimentatiegerechtigden (240 euro). Dit verschil in het gemiddelde alimentatiebedrag van ruim 10 procent is ook in vrijwel alle voorgaande jaren zichtbaar. De oorzaak ligt hier waarschijnlijk bij de ex-partner, die vaker minder draagkrachtig zal zijn. Bij het bepalen van het alimentatiebedrag wordt rekening gehouden met de draagkracht van de ex-partner. Deze verklaring blijft echter een veronderstelling, er is in dit onderzoek niet gekeken naar het inkomen van de ex-partner.

Bovenstaande alinea's zijn het antwoord op subvraag C.

Combinatie kinder- en partneralimentatie neemt toe

Personen kunnen vaker bij het LBIO terugkomen als de ex-partner verzuimt te betalen. Als we alimentatiegerechtigden die vaker bij het LBIO hebben aangeklopt maar één keer tellen, dan hebben we het aantal unieke personen. Van deze personen is bepaald of zij naast kinderalimentatie ook partneralimentatie ontvangen. In de periode 2005-2008 had 3 procent naast kinderalimentatie ook partneralimentatie, in de periode 2009-2011 was dit 8 procent. Vanaf 2009 doet het LBIO ook de inning van partneralimentatie, dit verklaart het hogere percentage van samenloop tussen kinder- en partneralimentatie in recente jaren. Ongeveer 15 procent van deze mensen heeft een bijstandsuitkering, dat is evenveel als bij alle personen met kinderalimentatie. Dit is het antwoord op subvraag D.

Kader 2 Relevante (maatschappelijke) ontwikkelingen in onderzoeksperiode

In dit onderzoek wordt gekeken naar ontwikkelingen van kinderalimentatiezaken die in de periode 2005 tot en met 2011 bij het LBIO in behandeling zijn genomen. Naast de maatregel waarvan het ministerie van SZW de effecten wil onderzoeken, zijn er meerdere factoren die van invloed kunnen zijn op het aantal kinderalimentatiezaken en de hoogte van de kinderalimentatie. Zo zijn er de conjuncturele ontwikkelingen. Eind 2008 is de economische crisis ingetreden waardoor de werkloosheid is gestegen en daarmee ook het aantal mensen met een uitkering. Bijstand speelt een belangrijke rol in dit onderzoek. Bij de interpretatie van de uitkomsten moet daarom rekening worden gehouden met de ontwikkeling van het aantal bijstandsuitkeringen in de periode 2005 tot en met 2011. Het aantal bijstandsuitkeringen nam vanaf 2005 in eerste instantie af, maar is vanaf 2009 als gevolg van de economische crisis weer aan het stijgen.

Daarnaast hangt het aantal kinderalimentatiezaken ook nauw samen met het aantal echtscheidingen. Als er meer mensen scheiden zijn er meer alimentatiezaken. Het aantal echtscheidingen schommelt al jaren rond de 32 duizend per jaar, met een kleine dip in 2009, waarschijnlijk omdat toen de flitscheidingen zijn afgeschaft.

Samenvatting paragraaf 2.2

In deze paragraaf is gekeken of er vaker en hogere kinderalimentatieplichten worden opgelegd sinds de maatregel in 2009. Vanaf 2009 wordt het LBIO vaker ingeschakeld bij kinderalimentatie. Een bemiddeling is dan voor een groot aantal zaken al voldoende. Het is ook mogelijk dat het LBIO later tot inning overgaat omdat de bemiddeling toch niet het gewenste resultaat heeft opgeleverd. Uit dit onderzoek weten we alleen dat het LBIO vaker wordt ingeschakeld, maar niet of er ook vaker kinderalimentatieplichten door de rechter worden opgelegd. Gegevens daarover ontbreken. Alleen zaken waarbij de betalingsplichtige verzuimt te betalen, komen bij het LBIO terecht. Het bedrag aan kinderalimentatie is tussen 2009 en 2011 toegenomen, deze stijging ligt ongeveer gelijk aan het indexeringspercentage. Naast het indexeringspercentage kunnen er ook nog andere factoren (zoals de economische crisis) een invloed hebben op de hoogte van kinderalimentatieplicht. Voor deze factoren is niet gecorrigeerd in dit onderzoek.. Deze cijfers bieden ten aanzien van de LBIO-populatie voor wie het LBIO de inning uitvoert, geen antwoord op de vraag of de herziening van de kinderalimentatienormen heeft geleid tot het opleggen van hogere kinderalimentatieplichten.

2.3 Recent gescheiden alleenstaande ouders met kinderen tot 21 jaar

Om de resultaten van dit onderzoek over kinderalimentatie beter te kunnen interpreteren is een tabel over een referentiepopulatie samengesteld. De referentiepopulatie bestaat uit alleenstaande ouders die in het afgelopen jaar zijn gescheiden met kinderen die op 1 januari van het verslagjaar jonger zijn dan 21 jaar. Voor alle duidelijkheid wordt opgemerkt dat de aangescherpte kinderalimentatienormen alleen gelden voor kinderen tot 18 jaar. Voor kinderen van 18 tot 21 jaar loopt de tijdens minderjarigheid vastgestelde kinderalimentatie in beginsel door.

De referentiepopulatie is uitgesplitst naar het wel of niet ontvangen van een bijstandsuitkering. Bij de interpretatie van de uitkomsten is het van belang om te

realiseren dat de referentiepopulatie niet alleen betrekking heeft op alleenstaande ouders die kinderalimentatie ontvangen. Het betreft het *totaal* aantal alleenstaande ouders met thuiswonende kinderen tot 21 jaar, die vanwege een scheiding in het afgelopen jaar alleenstaande ouder zijn geworden. We noemen dit een recente scheiding. Er kán sprake zijn van recht op kinderalimentatie, maar dit hoeft niet het geval te zijn. Het doel van deze paragraaf is voornamelijk de (ontwikkelingen van de) referentiepopulatie te beschrijven. Waar we wel vergelijken met de LBIO-populatie, doen we dat alleen op basis van trends die we zien en niet door het vergelijken van aantallen. Zo vergelijken we het aandeel bijstandsgerechtigden in de referentiepopulatie en de LBIO-populatie voor de jaren 2005 tot en met 2011.

Aantal recent gescheiden alleenstaande ouders tussen 19 500 en 21 500

In de jaren 2005 tot en met 2009 lag het aantal recent gescheiden alleenstaande ouders met thuiswonende kinderen jonger dan 21 jaar rond de 20 000. In 2010 volgde een lichte daling naar 19 500 waarna in 2011 het aantal weer is gestegen tot iets meer dan 20 000. De daling in 2010 heeft te maken met het wat lagere aantal echtscheidingen dat in 2009 plaats heeft gevonden, waarschijnlijk vanwege de afschaffing van de flitsscheiding in maart 2009².

Hoewel het aantal recent gescheiden ouders in 2010 op het laagste punt lag in de periode 2009-2011, steeg juist in de periode 2009-2011 het aantal vragen om hulp bij kinderalimentatie bij het LBIO. Het lijkt erop dat gescheiden ouders steeds beter de weg naar het LBIO weten te vinden.

Alleenstaande ouder meestal alleenstaande moeder

Bij alleenstaande ouders gaat het met name om alleenstaande *moeders*. In slechts één op de vijf gevallen betreft het een alleenstaande vader. Wel zien we dat het aandeel vaders vanaf 2005 licht stijgt (van 18 procent in 2005 naar 22 procent in 2011).

Alleenstaande moeders vaker een bijstandsuitkering dan alleenstaande vaders

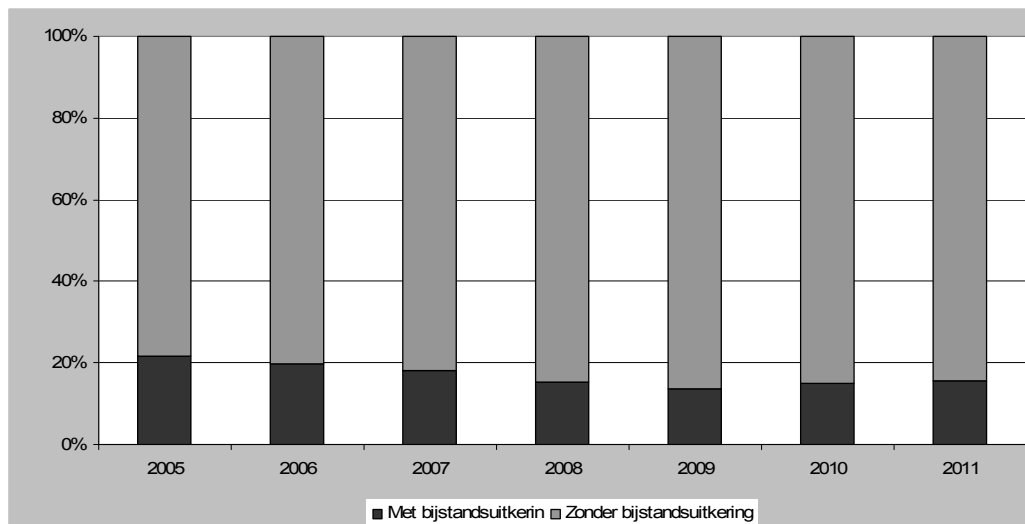
Het aantal recent gescheiden alleenstaande ouders met thuiswonende kinderen onder de 21 jaar met een bijstandsuitkering bedraagt in 2005 ruim 4 500. In de jaren daarna zien we een daling van dit aantal naar bijna 2 900 in 2009. In 2011 stijgt het aantal alleenstaande ouders met een bijstandsuitkering weer licht naar circa 3 100.

Alleenstaande moeders blijken relatief vaker dan alleenstaande vaders een bijstandsuitkering te ontvangen. Het aandeel alleenstaande moeders met een bijstandsuitkering ligt in de periode 2005-2011 tussen de 14 en 22 procent. Bij de alleenstaande vaders is dit tussen de 3 en 5 procent. Bij zowel de moeders als de vaders zien we eerst een dalende trend tussen 2005 en 2009, waarna er vanaf 2010 weer een lichte stijging optreedt.

² Zie ook: *Tijdelijke daling uitgesproken echtscheidingen in 2009* (CBS webmagazine, september 2010).

Eerder in het rapport is al opgemerkt dat ook voor de totale bijstandspopulatie deze ontwikkeling waarneembaar is, waarbij de toename van het aantal bijstandsuitkeringen de laatste jaren voornamelijk het gevolg is van recente conjuncturele ontwikkelingen.

Figuur 3 Aantal recent gescheiden alleenstaande ouders met thuiswonende kinderen jonger dan 21 jaar, naar wel of geen bijstandsuitkering, 2005-2011, peilmoment 1 januari

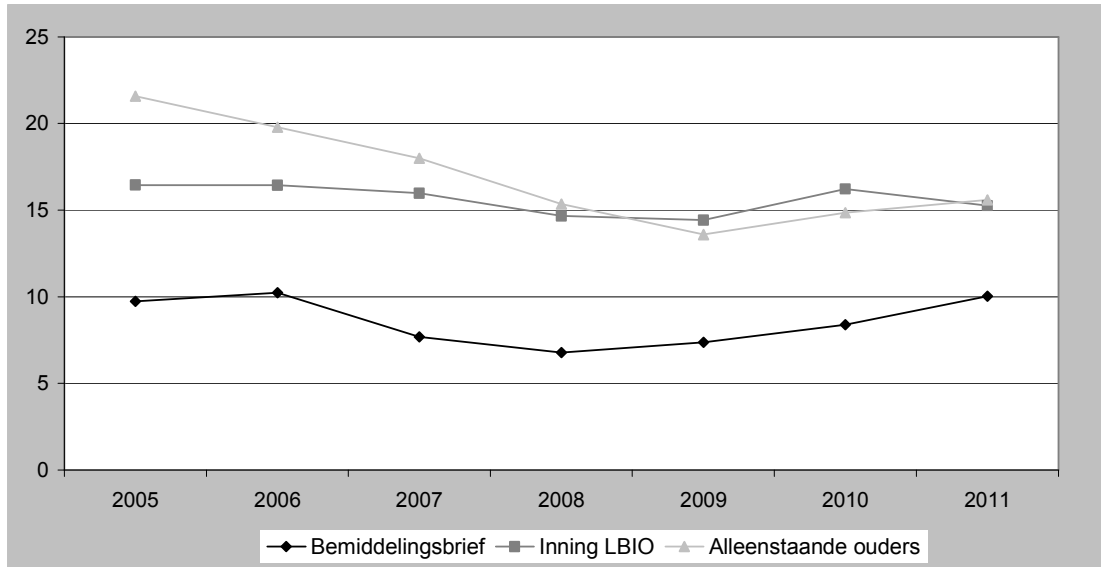

Personen voor wie het LBIO de inning uitvoert niet vaker een bijstandsuitkering

Personen voor wie het LBIO de inning van kinderalimentatie uitvoert hebben in recente jaren ongeveer even vaak een bijstandsuitkering als de totale populatie van recent gescheiden ouders met kinderen jonger dan 21 jaar. In 2005-2007 ligt het percentage personen met een bijstandsuitkering voor de recent gescheiden ouders nog iets hoger. De jaren daarna is het percentage alleenstaande ouders met een bijstandsuitkering steeds ongeveer gelijk aan dat van de personen waarvoor het LBIO de kinderalimentatie int (zie figuur 4).

Kinderalimentatiegerechtigden voor wie het LBIO alleen heeft bemiddeld, hebben minder vaak een bijstandsuitkering dan de referentiepopulatie en de alimentatiegerechtigden voor wie het LBIO de inning van de kinderalimentatie uitvoert. Dit geldt voor alle jaren in de periode 2005 tot en met 2011.

Figuur 4 Percentage kinderalimentatiegerechtigden voor wie het LBIO bemiddelt en int met een bijstandsuitkering en percentage alleenstaande ouders met een bijstandsuitkering, 2005-2011¹⁾

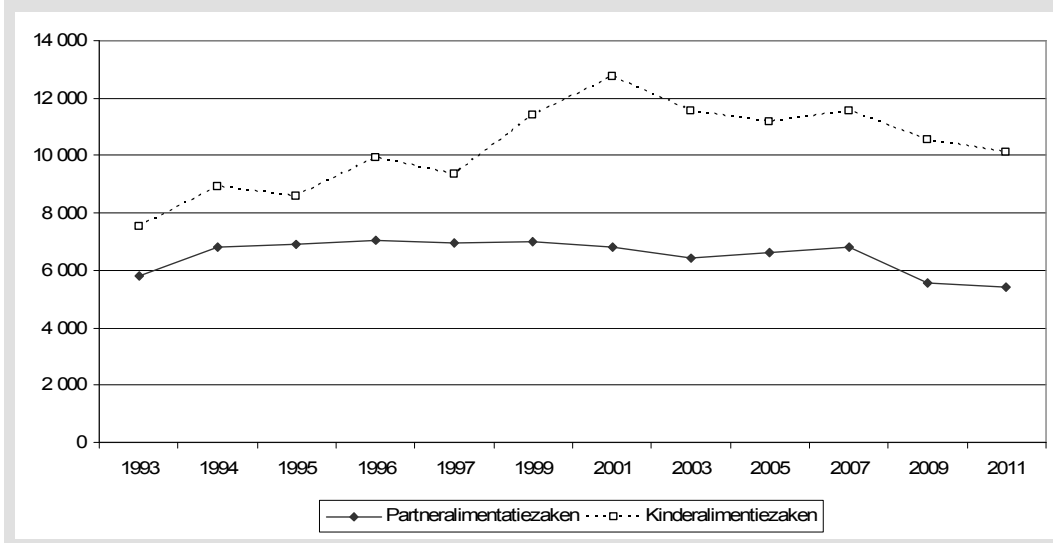
1) Bij bemiddelingen is bepaald of iemand een bijstandsuitkering heeft in de maand van afhandeling van de zaak. Bij inningen is bepaald of iemand een bijstandsuitkering heeft in de maand van de start van de inning. Bij alleenstaande ouders is bepaald of iemand een bijstandsuitkering heeft op 1 januari van het verslagjaar.

Kader 3 Statistiek echtscheidingsprocedures

In het voortraject is de bruikbaarheid van verschillende bronnen voor dit onderzoek bekeken. Één daarvan was de statistiek echtscheidingsprocedures van het CBS³. Dit is een statistiek over afgedane echtscheidingszaken bij de Nederlandse rechtbanken. Opgenomen zijn gegevens over onder andere de betrokken personen (partners en minderjarige kinderen), en informatie over beslissingen in nevenvoorzieningen (bijvoorbeeld eventuele alimentatie voor de partner en/of kind(eren)). Deze bron bleek helaas niet bruikbaar voor de analyses in dit onderzoek omdat het een steekproef betreft met geanonimiseerde gegevens. Deze gegevens zijn niet op micro-niveau koppelbaar met de LBIO-bestanden en overige CBS-bronnen (o.a. de bijstandsregistraties) en daarom niet geschikt voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Daarnaast verschijnt deze statistiek slechts om het jaar en was ten tijde van het uitvoeren van de analyses in dit onderzoek 2009 het meest recent beschikbare verslagjaar. Mogelijke effecten van de beleidsmaatregel in 2009 zijn dan ook niet terug te zien in deze statistiek. Pas later is ook 2011 gepubliceerd.

De uitkomsten van de statistiek echtscheidingsprocedures geven een kader voor de interpretatie van de uitkomsten van dit onderzoek. Er zijn de afgelopen twintig jaar tussen de 31 en 38 duizend echtscheidingsprocedures per jaar afgerond. Als we kijken naar het meest recente jaar (2011) dan zijn dat ruim 33 duizend procedures. Bij ongeveer 16 procent is sprake van partneralimentatie en bij bijna een derde van kinderalimentatie. Dit betekent dat er in 2011 ruim 5 duizend partneralimentatiezaken zijn en ongeveer 10 duizend kinderalimentatiezaken. Figuur 5 laat zien dat het aantal kinderalimentatiezaken de laatste jaren iets afneemt na een duidelijke toename in de periode 1993 tot en met 2011.

Figuur 5 Aantal partner- en kinderalimentatiezaken volgens de statistiek echtscheidingsprocedures, 1993-2011

³ Voor meer informatie over deze statistiek zie Statline: echtscheidingsprocedures.

3. Beschrijving van het onderzoek

3.1 Populatie

Kinderalimentatiezaken

Tabellen 1a tot en met 1c gaan over kinderalimentatiezaken waarbij het LBIO is ingeschakeld. Er wordt onderscheid gemaakt in kinderalimentatiezaken waarvoor het LBIO alleen bemiddeld heeft (tabel 1a) en kinderalimentatiezaken waarvoor het LBIO de inning uitvoert (tabellen 1b en 1c). De populatie is uniek gemaakt op zaak. Personen kunnen meerdere keren voorkomen in de tabellen als zij meerdere kinderalimentatiezaken bij het LBIO hebben. Bijvoorbeeld als iemand recht heeft op kinderalimentatie voor kinderen bij verschillende ex-partners. Dit komt maar een enkele keer voor.

Voor de bemiddelingen in tabel 1a zijn alle kinderalimentatiezaken geselecteerd waarvoor het LBIO de bemiddeling heeft afgehandeld in de periode 2005 tot en met 2011. Van deze zaken is geen uitspraakdatum bekend.

Voor de inningen in tabel 1b zijn alle kinderalimentatiezaken geselecteerd met een start van de inning in de periode 2005 tot en met 2011 waarvoor het LBIO de inning uitvoert. Als dezelfde zaak meerdere keren voorkomt met verschillende startdata inning, is de zaak geselecteerd met de oudste startdatum van de inning. Kinderalimentatiezaken waar het LBIO uiteindelijk niet tot actie is overgegaan zijn niet meegenomen in het onderzoek. Dit zijn zaken die wel in het systeem staan van het LBIO maar waarvoor zij niet bemiddeld hebben of geen inningen hebben uitgevoerd.

Alleenstaande ouders die recent zijn gescheiden met kinderen jonger dan 21 jaar.

Tabel 2 gaat over alle alleenstaande ouders die recent zijn gescheiden en één of meerdere thuiswonende kinderen jonger dan 21 jaar hebben. Voor de jaren 2005 tot en met 2011 is op basis van informatie uit het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) bepaald wie op 1 januari van het betreffende jaar alleenstaande ouder is. Deze ouders behoren alleen tot de populatie als ze ten minste één thuiswonend kind hebben van jonger dan 21 jaar. De laatste voorwaarde is dat ze in het afgelopen jaar zijn gescheiden. Met scheiden wordt zowel een echtscheiding als beëindiging van het geregistreerd partnerschap bedoeld.

3.2 Onderzoeksmethode

Tabellen over kinderalimentatie

Het LBIO is een bureau dat in opdracht van de Minister van Veiligheid en Justitie wettelijke taken verricht op het gebied van de inning van onderhoudsbijdragen. Het LBIO registreert de inningen en betalingen van kinder- en partneralimentatie. Tevens houden zij de inningen van ouderbijdragen voor de jeugdzorg bij. Tot en met 2004 was het

automatiseringssysteem waarin de registraties worden bijgehouden nog niet geheel operationeel. Vanaf 2005 worden alle inningen en betalingen goed bijgehouden.

Voor het samenstellen van de tabellen 1a tot en met 1c met betrekking tot het aantal en de omvang van de opgelegde *kinderalimentatie*plichten waarvoor het LBIO is ingeschakeld, heeft het LBIO een viertal bestanden aan het CBS geleverd:

1. Een bestand met persoonsgegevens van zaken waarvoor het LBIO alleen bemiddeld heeft (*LBIO-bemiddelingen*)
2. Een bestand met persoonsgegevens van de betalingsplichtigen en ontvangstgerechtigden van kinderalimentatie waarvoor het LBIO de inningen uitvoert (*LBIO-personen*)
3. Een bestand met uitspraakgegevens van de rechter met betrekking tot de alimentatiezaken (*LBIO-zaken*)
4. Een bestand met de bedragen die worden geïnd en doorbetaald aan de ontvangstgerechtigden en de bijbehorende gegevens (*LBIO-inning*en).

De bovenstaande vier bestanden vormen de basis van het onderzoeksbestand met informatie over persoonskenmerken en bijstandsuitkeringen dat is gebruikt voor het samenstellen van de tabellen over kinderalimentatie. In het vooronderzoek is reeds naar de bruikbaarheid van de data van het LBIO gekeken. Een beknopte beschrijving van de inhoud van de LBIO-bestanden is te vinden in paragraaf 3.3.

Onderstaand volgt een beschrijving van de stappen die zijn genomen om tot het onderzoeksbestand te komen dat als basis dient voor het samenstellen van tabellen 1a tot en met 1c.

Stap 1: Samenvoeging van de LBIO-bestanden

De eerste stap bij het samenstellen van het onderzoeksbestand is het samenvoegen van de beschikbare persoons- en zaakgegevens uit de LBIO-bestanden.

In het *LBIO-personen* bestand zijn de ontvangstgerechtigden van kinderalimentatie geselecteerd en zijn vervolgens *per zaak* de meest recente gegevens geselecteerd. Het is mogelijk dat personen meerdere keren in het bestand voorkomen indien zij voor meerdere zaken het LBIO benaderd hebben in de periode 2005-2011.

In het *LBIO-zaken* bestand zijn voor het samenstellen van de tabel over kinderalimentatie alleen de zaken die betrekking hebben op kinderalimentatie geselecteerd. Per zaak kunnen er meerdere uitspraken zijn waarvoor het LBIO kan worden ingeschakeld. Deze zaken komen dan meerdere keren in het bestand voor. Het kan ook zijn dat het LBIO niet alle inningen per zaak doet. Het LBIO heeft dan wel een uitspraak in het systeem geregistreerd, maar is niet betrokken bij de inning van deze specifieke uitspraak. In de registratie van het LBIO wordt het alimentatiebedrag dan op nul gezet. Voor de records waarbij het alimentatiebedrag in de registratie van het LBIO nul euro is, is besloten om deze uit het onderzoeksbestand te verwijderen. Voor het bepalen van het aantal zaken per jaar hebben we de eerste startdatum inning als uitgangspunt genomen. Daarnaast hebben we per zaak de gegevens behorende bij de eerste uitspraak die in de zaak is gedaan als uitgangspunt genomen voor het bepalen van het bedrag van de alimentatieplicht.

Voor kinderalimentatie hebben we het gemiddelde maandbedrag opgelegde alimentatieplicht per kind, het totale maandbedrag opgelegde alimentatieplicht per zaak en het totaal van deze maandbedragen voor alle zaken bepaald (zie tabel 1c).

Het personen- en zakenbestand zijn op basis van het zaaknummer aan elkaar gekoppeld.

Stap 2: Toevoegen van bijstandgegevens

In de tabellen wordt een onderscheid gemaakt naar het al dan niet ontvangen van een bijstandsuitkering naast de kinderalimentatie. Vanuit het Sociaal Statistisch Bestand (SSB, zie paragraaf 3.3 voor een beschrijving), zijn gegevens over bijstandsuitkeringen over de jaren 2005-2011 aan het in stap 1 aangemaakte LBIO-onderzoeksbestand toegevoegd. Het betreft de volgende bijstandsuitkeringen: WWB, IOAW en IOAZ.

Stap 3: Bepalen van het ontvangen van een bijstandsuitkering

Het bepalen of een persoon naast de kinderalimentatie ook een bijstandsuitkering ontvangt is de volgende stap voor het samenstellen van de tabellen. Dit is op drie verschillende manieren gedaan.

De definitie voor het ontvangen van een bijstandsuitkering in de tabel over de inningen (tabel 1b) is als volgt: een persoon ontvangt bijstand indien hij of zij in de maand van de start van de inning een bijstandsuitkering ontvangt, of in de maand ervoor of in de maand erna. Een voorbeeld: de start van de inning heeft plaatsgevonden in februari 2006. Als een persoon in januari 2006, februari 2006 en/of maart 2006 een bijstandsuitkering (WWB, IOAW of IOAZ) heeft ontvangen, wordt hij of zij in de tabellen gerekend tot de alimentatiegerechtigden met een bijstandsuitkering.

Voor de tabel met de bedragen alimentatieplicht (tabel 1c) is bepaald of iemand een bijstandsuitkering heeft in de maand van de uitspraak van de rechter, in de maand hiervoor en/of in de maand hierna.

De bovenstaande drie stappen worden zowel uitgevoerd voor de zaken waarbij het LBIO ook daadwerkelijk de inningen uitvoert als de zaken waarbij het LBIO alleen bemiddeld heeft en waarbij bemiddeling van het LBIO voldoende was om de alimentatiebetalingen te doen starten. Een belangrijk verschil tussen deze beide soorten zaken is dat we van de bemiddelingszaken alleen de persoonsgegevens en de datum wanneer de zaak is afgehandeld tot onze beschikking hebben. We beschikken dus niet over de hoogte van de alimentatieplicht en ook niet over de datum waarop de rechter uitspraak gedaan heeft. Het ontvangen van een bijstandsuitkering wordt voor de bemiddelingszaken bepaald in de maand waarop de zaak bij het LBIO is afgehandeld, in de maand hiervoor en/of in de maand hierna (tabel 1a).

Tabel over alleenstaande ouders

Het SSB vormt de basis voor het onderzoeksbestand voor het samenstellen van de tabel met betrekking tot de referentiepopulatie. De referentiepopulatie bestaat uit alleenstaande ouders met kinderen onder de 21 jaar op 1 januari van het verslagjaar die recent (in het voorgaande jaar) zijn gescheiden. Van deze personen is bepaald of zij een bijstandsuitkering ontvangen.

Onderstaand volgt een beschrijving van de stappen die zijn genomen om tot het onderzoeksbestand te komen dat als basis dient voor het samenstellen van tabel 2.

Stap 1: Selecteren van ouders in eenouder-huishoudens

Op basis van de in het SSB opgenomen demografische gegevens voor de jaren 2005-2011 hebben we een selectie gemaakt van de ouders in eenouder-huishoudens op 1 januari 2005 tot en met 1 januari 2011. Vervolgens is ook de leeftijd van het jongste thuiswonende kind bepaald op deze peilmomenten en zijn alleen de ouders geselecteerd waarvan het jongste thuiswonende kind jonger is dan 21 jaar.

Stap 2: Selecteren van gescheiden personen

Vanuit het SSB hebben we eveneens informatie toegevoegd of de geselecteerde alleenstaande ouders vanwege een recente scheiding (dat wil zeggen een scheiding in het voorgaande jaar) alleenstaand zijn geworden en deze personen geselecteerd. Een voorbeeld: op 1 januari 2007 is een persoon een alleenstaande ouder met als burgerlijke staat 'Gescheiden' of 'Gescheiden na ontbinding partnerschap'. Alleen als de scheidingsdatum ergens in het jaar 2006 ligt, behoort de persoon tot onze uiteindelijke populatie.

Stap 3: Toevoegen van bijstandgegevens

In de tabel wordt een onderscheid gemaakt naar het al dan niet ontvangen van een bijstandsuitkering. Vanuit het SSB zijn gegevens over bijstandsuitkeringen over de jaren 2005-2011 aan het in stap 2 gemaakte onderzoeksbestand toegevoegd. Het betreffen de volgende bijstandsuitkeringen: WWB, IOAW en IOAZ.

Stap 4: Bepalen van het ontvangen van een bijstandsuitkering op 1 januari

Bij het bepalen of een alleenstaande ouder een bijstandsuitkering ontvangt op 1 januari van het betreffende jaar bekijken we de maand januari zelf en de 2 maanden daarvoor, dus november en december van het voorgaande jaar. Een voorbeeld: Een persoon behoort op 1 januari 2008 tot de populatie recent gescheiden alleenstaande ouders. Als een persoon in januari 2008, in december 2007 en/of in november 2007 een bijstandsuitkering (WWB, IOAW of IOAZ) heeft ontvangen wordt hij of zij in de tabellen gerekend tot de alleenstaande ouders met een bijstandsuitkering. Het verschil met het bepalen van bijstand bij de tabel over kinderalimentatie ligt in het feit dat bij de tabel over alleenstaande ouders het peilmoment *1 januari* is. Of een persoon in een bepaalde maand een bijstandsuitkering ontvangt wordt juist steeds aan het einde van de maand bepaald. Als we bij de alleenstaande ouders op *1 januari* naar het ontvangen van bijstand in januari kijken, kijken we in principe dus al een maand vooruit. Net als bij de tabel over

kinderalimentatie wordt het ontvangen van een bijstandsuitkering bij de recent gescheiden alleenstaande ouders dus in principe op dezelfde manier bepaald: in dezelfde maand, de maand ervoor en de maand erna.

Een persoon kan in meerdere jaren tot de referentiepopulatie behoren. Dit is het geval als hij of zij meerdere malen alleenstaande ouder met thuiswonende kinderen (jonger dan 21 jaar) is geworden vanwege een recente scheiding. Dit komt maar een enkele keer voor.

3.3 Bronnen

LBIO-personen

Een bestand met de persoonsgegevens van de betalingsplichtigen en ontvangstgerechtigden van kinderalimentatie. Hierin zit informatie zoals geslacht, adres, geboortedatum en indien beschikbaar BSN. Op basis van deze gegevens zijn de bestanden voorzien van een betekenisloos identificatienummer waardoor koppeling met andere CBS bronnen mogelijk is. Dit bestand bevat ook een zaaknummer. Dat is een nummer dat het LBIO aan elke zaak toekent die zij in behandeling neemt.

LBIO-bemiddelingen

Daarnaast is ook gebruik gemaakt van een bestand met persoonsinformatie van zaken waarvoor het LBIO alleen bemiddeld heeft. Onder andere een bemiddelingsbrief van het LBIO was voor deze zaken al genoeg om de alimentatiebetalingen te doen starten. Inning door het LBIO was niet nodig. Van deze zaken hebben we alleen persoonsinformatie beschikbaar en de datum waarop de zaak is afgehandeld.

LBIO-zaken

Aan elke alimentatiezaak die het LBIO in behandeling neemt ligt een uitspraak van de rechter ten grondslag. In de uitspraak wordt onder andere de hoogte en het begin en eventueel het einde van de alimentatieplicht vastgesteld. Een rechterlijke uitspraak vermeldt niet altijd het einde van de alimentatieplicht. Bij kinderalimentatie loopt deze door tot het kind 21 jaar is. Dit bestand bevat gegevens over het zaaknummer, bedrag van de (maandelijkse) alimentatieplicht, zaaktype (partner- of kinderalimentatie) en verschillende data zoals datum uitspraak en het begin van de alimentatieplicht.

LBIO-inningen

Het maandelijks bedrag aan alimentatieplicht hoeft niet gelijk te zijn aan wat maandelijks wordt geïnd van en betaald aan de betrokkenen. Daarom heeft het LBIO ook een bestand beschikbaar gesteld met de bedragen die worden geïnd en doorbetaald aan de alimentatiegerechtigden en de bijbehorende data. Naast de datum en het bedrag bevat dit bestand ook informatie over het zaaknummer en zaaktype. Uiteindelijk is dit bestand niet gebruikt voor het samenstellen van de tabellen.

Sociaal Statistisch Bestand (SSB)

Het SSB is een stelsel van registers en enquêtes, die op persoonsniveau aan elkaar zijn gekoppeld. Per jaargang worden meer dan 50 registers gebruikt. Deze registers hebben betrekking op verschillende sociaal-economische onderwerpen, zoals banen, uitkeringen, woningen en onderwijs. Het SSB bevat voorlopige en definitieve gegevens. Bij definitieve gegevens zijn registers en enquêtes onderling op elkaar afgestemd en consistent gemaakt.

De doelpopulatie van het SSB bestaat uit alle personen die in Nederland wonen, en personen die niet in Nederland wonen maar in Nederland werken of een uitkering dan wel pensioen vanuit Nederland ontvangen.

Voor dit onderzoek worden gegevens uit het SSB gebruikt die betrekking hebben op:

1. Bijstandsuitkeringen (WWB, IOAW en IOAZ). Deze gegevens zijn gebaseerd op bronbestanden afkomstig van en gemeenten.
2. Demografische gegevens (onder andere geslacht, echtscheidingen). De demografische gegevens zijn gebaseerd op de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA).

3.4 Kwaliteit van de uitkomsten

Koppelpercentage

Aan alle bestanden die het CBS gebruikt is een betekenisloos identificatienummer, het zogenaamde RIN-nummer, toegevoegd dat dient ter vervanging van het identificeerbare burgerservicenummer (BSN). Met behulp van het RIN-nummer kunnen verschillende bestanden op persoonsniveau aan elkaar gekoppeld worden. Aan de LBIO-bestanden is ook een RIN-nummer toegevoegd om deze bestanden te kunnen koppelen met bijstands- en persoonsgegevens van het CBS. Een indicatie van de kwaliteit van de LBIO-bestanden vormt het koppelingsrendement met de GBA, dat wil zeggen het aantal personen in de bestanden dat teruggevonden kan worden in de GBA.

De niet-gekoppelde records worden uit de bronbestanden verwijderd, omdat deze door het ontbreken van het RIN-nummer niet onderling gecombineerd kunnen worden. In de LBIO-bestanden ligt het koppelrendement op 96,4 procent. Een koppelpercentage van 95 procent en hoger is acceptabel.

3.5 Opmerkingen bij de tabellen

De aantallen in de tabellen zijn afgerond op een veelvoud van 10. De bedragen in de tabellen zijn afgerond op een veelvoud van 5 euro. Bij minder dan 20 waarnemingen zijn geen gemiddelde of totale maandbedragen gepubliceerd.

4. Begrippen en afkortingen

4.1 Begrippen

Alleenstaande ouder – Persoon die zonder partner, maar met ten minste één thuiswonend kind van jonger dan 21 jaar een particulier huishouden vormt.

Bedrag alimentatieplicht – Bedrag dat de betalingsplichtige maandelijks moet betalen aan de ontvangstgerechtigde ten behoeve van kinderalimentatie.

Echtscheiding – Beëindiging van het huwelijk door een beschikking van de rechter (inclusief beëindiging van het geregistreerd partnerschap).

Kinderalimentatie – Voorziening in de kosten van verzorging en opvoeding van minderjarige kinderen tot 18 jaar en in de kosten van levensonderhoud en studie van meerderjarige kinderen jonger dan 21 jaar.

LBIO-bemiddelingen – Kinderalimentatiezaken waarbij bemiddeling door het LBIO voldoende was om de betaling van de alimentatie te doen starten.

LBIO-inningen – Kinderalimentatiezaak waarbij het LBIO ook daadwerkelijk de inningen van de alimentatie uitvoert.

Particulier huishouden – Een verzameling van één of meer personen die een woonruimte bewoont en zichzelf daar particulier, dat wil zeggen niet-bedrijfsmatig voorziet in dagelijkse levensbehoeften.

Partneralimentatie – Uitkering tot levensonderhoud ten behoeve van de ex-partner die niet voldoende inkomsten heeft noch zich in redelijkheid kan verwerven.

Personen met een Bijstandsuitkering – Personen met inkomsten uit een Algemene WWB-, IOAW- of IOAZ-uitkering.

4.2 Afkortingen

CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CvB	Centrum voor Beleidsstatistiek
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
IOAW	Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze Werknemers
IOAZ	Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen
LBIO	Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen
SSB	Sociaal Statistisch Bestand

SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
V en J	Ministerie van Veiligheid en Justitie
VNG	De Vereniging van Nederlandse Gemeenten
WWB	Wet Werk en Bijstand

Tabellenset

Tabellenoverzicht

Tabel 1a	Aantal inningsverzoeken voor kinderalimentatie waarvoor bemiddeling van LBIO voldoende was, naar bijstandsafhankelijkheid van alimentatiegerechtigde uitgesplitst naar jaar van afhandeling door het LBIO, 2005-2011
Tabel 1b	Aantal inningsverzoeken voor kinderalimentatie waarvoor LBIO de inning uitvoert, naar bijstandsafhankelijkheid van alimentatiegerechtigde uitgesplitst naar jaar van start inning, 2005-2011
Tabel 1c	Omvang van de opgelegde kinderalimentatieplichten waarvoor LBIO inning uitvoert, naar bijstandsafhankelijkheid uitgesplitst naar jaar van rechterlijke beschikking, 2005-2011
Tabel 2	Aantal recent gescheiden alleenstaande ouders met thuiswonende kinderen jonger dan 21 jaar, naar bijstandsafhankelijkheid, 2005-2011

Tabel 1a

Aantal inningsverzoeken voor kinderalimentatie waarvoor bemiddeling van LBIO voldoende was, naar bijstandsafhankelijkheid van alimentatiegerechtigde uitgesplitst naar jaar van afhandeling door het LBIO, 2005-2011

	Totaal	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 ¹⁾
Aantal inningsverzoeken waarvoor bemiddeling van LBIO voldoende was	20 920	2 490	2 560	2 570	2 850	2 880	3 370	4 200
w.o. aantal inningsverzoeken t.b.v. alimentatiegerechtigde met een bijstandsuitkering ²⁾	1 810	240	260	200	190	210	280	420

1) Er is bemiddeld, het is echter mogelijk dat LBIO alsnog de inning gaat uitvoeren.

2) Persoon heeft een bijstandsuitkering in maand van afhandeling door het LBIO (of een maand voor of na de afhandeling).

Tabel 1b**Aantal inningsverzoeken voor kinderalimentatie waarvoor LBIO de inning uitvoert, naar bijstandsafhankelijkheid van alimentatiegerechtigde uitgesplitst naar jaar van start inning, 2005-2011**

	Totaal	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aantal inningsverzoeken waarvoor LBIO de inning uitvoert w.o.	22 710	3 210	2 890	2 750	3 180	3 730	3 660	3 290
aantal inningsverzoeken t.b.v. alimentatiegerechtigde met een bijstandsuitkering ¹⁾	3 540	530	480	440	470	540	590	500

1) Persoon heeft een bijstandsuitkering in maand van start inning (of een maand voor of na de start inning).

Tabel 1c

Omvang van de opgelegde kinderalimentatieplichten waarvoor LBIO inning uitvoert, naar bijstandsafhankelijkheid uitgesplitst naar jaar van rechterlijke beschikking, 2005-2011

	Totaal	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	<i>euro</i>							
Gemiddeld maandbedrag per kind van de opgelegde kinderalimentatieplicht waarvoor LBIO inning uitvoert w.o.	215	205	205	210	215	225	230	240
gemiddeld maandbedrag per kind van de opgelegde kinderalimentatieplicht voor alimentatiegerechtigden met een bijstandsuitkering ¹⁾	190	180	185	185	200	195	205	210
Gemiddeld maandbedrag per zaak van de opgelegde kinderalimentatieplicht waarvoor LBIO inning uitvoert w.o.	335	315	310	325	340	345	350	370
gemiddeld maandbedrag per zaak van de opgelegde kinderalimentatieplicht voor alimentatiegerechtigden met een bijstandsuitkering ¹⁾	295	275	270	280	300	310	320	325
Totaal maandbedrag van de opgelegde kinderalimentatieplicht waarvoor LBIO inning uitvoert w.o.	4 842 570	763 385	681 315	741 225	828 920	747 965	625 805	453 955
totaal maandbedrag van de opgelegde kinderalimentatieplicht voor alimentatiegerechtigden met een bijstandsuitkering ¹⁾	846 785	151 815	116 635	117 010	134 725	111 080	122 830	92 695

1) Persoon heeft een bijstandsuitkering in maand van rechterlijke beschikking (of een maand ervoor of erna).

Tabel 2**Aantal alleenstaande ouders na echtscheiding met kinderen jonger dan 21 jaar, naar wel of geen bijstand ¹⁾, 2005-2011**

	Totaal	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aantal alleenstaande ouders na scheiding met thuiswonende kinderen jonger dan 21 jaar	145 600	21 080	21 470	21 050	21 110	21 270	19 470	20 140
w.o.								
aantal alleenstaande ouders na scheiding met thuiswonende kinderen jonger dan 21 jaar, met een bijstandsuitkering	24 760	4 550	4 250	3 790	3 240	2 890	2 890	3 140
<i>Mannen</i>								
Aantal alleenstaande vaders na scheiding met thuiswonende kinderen jonger dan 21 jaar	29 090	3 760	3 920	4 080	4 220	4 470	4 160	4 480
w.o.								
aantal alleenstaande vaders na scheiding met thuiswonende kinderen jonger dan 21 jaar, met een bijstandsuitkering	1 050	180	160	170	130	120	140	160
<i>Vrouwen</i>								
Aantal alleenstaande moeders na scheiding met thuiswonende kinderen jonger dan 21 jaar	116 510	17 330	17 550	16 960	16 890	16 810	15 310	15 660
w.o.								
aantal alleenstaande moeders na scheiding met thuiswonende kinderen jonger dan 21 jaar, met een bijstandsuitkering	23 710	4 370	4 090	3 630	3 120	2 770	2 750	2 990

1) Als peilmoment voor het bepalen of een ouder met thuiswonende kinderen jonger dan 21 jaar alleenstaand is, geldt 1 januari van ieder jaar (1 januari 2005, 1 januari 2006, ..., 1 januari 2011). In het jaar voor het peilmoment wordt bekeken of de ouder alleenstaand is geworden na een echtscheiding.

Bijvoorbeeld: op 1 januari 2005 wordt bekeken welke ouders met thuiswonende kinderen jonger dan 21 jaar alleenstaand zijn. Vervolgens bekijken we of in 2004 een scheiding heeft plaatsgevonden.

Centrum voor Beleidsstatistiek

Het CBS verzamelt gegevens bij personen, bedrijven en instellingen om deze daarna te verwerken tot statistische informatie over groepen mensen, bedrijven en hun omgeving. De resultaten stelt het CBS voor iedereen beschikbaar. Voor sommige vragen is deze informatie, die beschikbaar wordt gesteld via de CBS-website www.cbs.nl, echter niet toereikend. In dat geval kunnen externe partijen zich wenden tot het Centrum voor Beleidsstatistiek (CBS-CvB).

Het CBS-CvB bepaalt in nauw overleg met de klant welke informatie in welke vorm beschikbaar en nuttig is voor het beantwoorden van de vraag. Daarna voert het CBS-CvB het onderzoek uit en beschrijft de resultaten in een rapport of maatwerkpublicatie. Alle uitkomsten en publicaties worden openbaar gemaakt en zijn te vinden op de website van het CBS-CvB (www.cbs.nl/cvb).

Bijlage 1 Uitwerking onderzoeksvragen Startnotitie SZW

Dit zijn de onderzoeksvragen uit de startnotitie. Per subvraag is aangegeven wat het CBS verwacht hierover te kunnen zeggen in de beschrijving van de resultaten.

Onderzoeksvragen

Het onderzoek dient een antwoord te geven op de volgende hoofdvraag:

- Heeft de herziening van de kinderalimentatienormen geleid tot het vaker en hoger opleggen van kinderalimentatieplichten?

Uit bovenstaande hoofdvraag volgen de onderstaande subvragen.

Kinderalimentatie:

- A. Hoe vaak maken alimentatiegerechtigden gebruik van de mogelijkheid van inschakeling van het LBIO voor kinderalimentatie in de periode van 1 januari 2009 tot 1 juli 2011 (in deze meetperiode ligt ook het moment van de rechterlijke beleidswijziging op 1 juli 2009)?

We kunnen beschrijven hoeveel zaken kinderalimentatie bij het LBIO zijn terecht gekomen, uitgesplitst naar zaken waarvoor het LBIO alleen heeft bemiddeld en zaken waarvoor het LBIO daadwerkelijk de inning uitvoert. We zullen dit verder uitsplitsen naar jaar van de afhandeling voor LBIO bemiddelingen en jaar van de uitspraak voor de LBIO inningen. Dit doen we voor de jaren 2005 t/m 2011.

- B. Wat is het gemiddelde maandbedrag aan opeisbare kinderalimentatie (dus exclusief eventuele partneralimentatie) voor kinderalimentatie in deze periode (hoogte/ P)?

i. We kunnen beschrijven wat de gemiddelde opgelegde alimentatieplicht is voor de zaken kinderalimentatie waarvoor het LBIO de inningen uitvoert. Dit zullen we uitsplitsen naar jaar van de uitspraak.

ii. We kunnen geen uitspraken doen over de gemiddelde opgelegde alimentatie voor de zaken kinderalimentatie waarbij het LBIO niet is ingeschakeld en voor de zaken kinderalimentatie waarvoor het LBIO alleen heeft bemiddeld omdat we hier geen informatie over hebben.

- C. Antwoorden op bovenstaande vragen A en B dienen verbijzonderd te worden naar de bijstandspopulatie.

We kunnen vraag A en B.i verbijzonderen naar een eventueel beroep op bijstand.

- D. Antwoorden op bovenstaande vragen A tot en met C dienen verbijzonderd te worden naar eventuele samenloop met partneralimentatie.

We kunnen vraag A verbijzonderen naar een eventuele samenloop met partneralimentatie. We zullen in de resultatenbeschrijving opnemen hoe vaak (%) er naast kinderalimentatie ook sprake was van partneralimentatie bij het LBIO. Dit zullen we alleen doen voor kinderalimentatiezaken vanaf 2009 omdat het LBIO voor 2009 niet betrokken was bij de inning van de partneralimentatie.